

Gastcolumn

■ Alex van de Kerkhof

Drs. A.J.M. van de Kerkhof is lid van de redactie van *EXAMENS*, tijdschrift voor de toetspraktijk.

Op tentamen bij meneer Hermans

In deel twee van de onlangs verschenen biografie van Willem Frederik Hermans - De zanger van de wrok - wordt door Willem Otterspeer, zijn biograaf, een vermakelijk, maar ook wel ontluisterend beeld geschetst van Hermans als lector in de fysische geografie aan de universiteit van Groningen. Hermans, auteur van meesterwerken als *De donkere kamer van Damokles* en *Nooit meer slapen*, kende nog de privileges van professoren en lectoren van de oude stempel: hij hoefde over weinig verantwoording af te leggen en bepaalde zelf hoeveel en wanneer hij aanwezig was. Veel meer dan twee halve dagen per week was Hermans dan ook niet op zijn instituut te vinden; hij kreeg er niettemin een vol, riant jaarsalaris voor. Hoewel hij toch zeker geïnteresseerd was in fysische verschijnselen als klimaat en bodem, verrichtte hij weinig onderzoek en beperkte hij zich in zijn colleges meestal tot het gehaast voorlezen uit een cahier met oude aantekeningen. Hermans, behept met een weinig opgewekt mensbeeld, stopte zowat al zijn energie in het literaire schrijven, de pen vaak in azijn gedoopt. Er waren wel studenten die hem bewonderden, maar velen - vooral eerstejaars - beklagden zich over zijn manier van collegegeven en zijn onbenaderbaarheid. Toen eind jaren zestig de democratiseringsgolf kwam aanrollen, studenten steeds meer inspraak wilden, en ook de directe collegae van Hermans zich gingen beklagen over zijn geringe bijdrage aan de academische voorspoed, kwam er na een conflictueuze periode (met Kamervragen en al), een einde aan zijn benoeming en vertrok Hermans naar Parijs.

In de biografie komen ook enkele passages voor die ons iets duidelijk maken over hoe indertijd, de jaren zestig, werd getoetst, getentamineerd en geëxamineerd en ook over hoe de studenten zich op de tentamens voorbereiden. Nogal wat studenten beklagden zich erover dat de colleges van Hermans, vanwege zijn gehaaste en soms wat levenloze presentatie, weinig aanknopingspunten boden voor wat bestudeerd moest worden en ze eisten op enigerlei moment responsiecolleges, colleges waarbij vragen gesteld konden worden door de studenten, maar ook door de docent zelf, om zo een indruk te geven van hoe de stof te bestuderen en ook van het soort vragen die bij de tentamens verwacht konden worden. Hermans, die met tegenzin akkoord ging met deze nieuwigheid, eiste op zijn beurt dat hij een namenlijst kreeg van de studenten; hij wilde weten wie de vragenstellers waren, want zijn vooronderstelling leek toch te zijn dat zekere vragen ook een indicatie konden zijn voor het intellectuele niveau van de vragensteller. Uiteraard was er wel een lijst van te bestuderen vakliteratuur, maar studenten verkeerden doorgaans in

grote onzekerheid, als zij, vaak nog in een net pak gehesen, bij de docent thuis voor het afleggen van het tentamen aanbelden en zich overgeleverd wisten aan een onvoorspelbaar humeur. Hermans speelde de rol van boeman af en toe met verve, er werd gesidderd waar hij bij zat en al helemaal als hij, bij wijze van welkom, begon over de door hem gewenste nette manieren, zoals aangesproken willen worden met meneer. Het mondelinge examen of tentamen bestaat nog steeds, op universiteiten, op de scholen voor voortgezet onderwijs, vooral ook omdat het een aardige manier is om door te vragen op gegeven antwoorden en vanwege de persoonlijke ontmoeting. Vermoedelijk wordt er daarbij ook nog wel gesidderd, want 'het mondeling' blijft, vanwege de onvoorspelbaarheid van het intermenselijke contact, toch iets om beducht voor te zijn. Daar staat weer tegenover dat men van een mondeling examen veel onmiddellijke voldoening kan hebben, zeker als het goed verloopt. In de discussies die men op internet kan aantreffen over de voor- en nadelen van mondelinge versus schriftelijke examens, spreekt het standpunt van Ludo Melis, vicerector aan de KU in Leuven, mij wel aan: "Een mondeling examen laat toe om studenten bij te sturen. Ze kunnen zich herpakken als ze op het verkeerde pad zitten." Daar spreekt een optimistischer en meedogender wereldbeeld uit dan we bij Hermans, die niet echt een echte docent leek te willen zijn, zullen aantreffen. Hermans is weer wel mooie stof voor het mondelinge examen Nederlands. ■

Gesignaleerd

Kwaliteit en verbetercultuur

De meeste scholen en opleidingen hebben inzicht in belangrijke ontwikkelingen op hun school en hebben een kwaliteitszorgsysteem dat helpt deze ontwikkelingen te begrijpen. Dit is een grote stap vooruit, die het meest zichtbaar is in het middelbaar beroepsonderwijs. Op scholen en opleidingen die een kwaliteitszorgsysteem gebruiken voor verbetering van de lessen en de eigen kwaliteit, ontstaan vaak een dynamische verbetercultuur en beter onderwijs. Dit zijn goede scholen waar leerlingen met plezier naar school gaan.
(De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2013/2014 pg. 27)